

MIKKELIN KAUPUNGIN YMPÄRISTÖPALVELUJEN TOIMINTAKERTOMUS VUODELTA 2004

Ympäristölautakunta

Ympäristölautakunnan osalta toimintavuoden kaksi merkittävintä asiaa olivat: Uuden ympäristöstrategian valmistuminen sekä päätös viiden kunnan yhteisen Mikkelin seudun ympäristöpalvelut- yksikön perustamisesta.

”Mikkeli – ympäristövastuullisuuden edelläkävijä; Mikkelin kaupungin ympäristöstrategia vuosille 2005 – 2014 ” hyväksyttiin kaupunginhallituksessa 20.12. 2004 ja kaupunginvaltuustossa 17.1.2005. Ympäristöstrategian valmistelusta vastasivat kaupungin työntekijät ja luottamushenkilöt viidessä työryhmässä: Kestävät tuotanto- ja kulutustavat, Elinympäristön laatu, turvallisuus ja ympäristöriskit, Vesi, Luonnon monimuotoisuus ja viherympäristö sekä Ympäristökasvatus ja –tiedotus. Ympäristöstrategiatyön aluksi toteutettiin kaupungin henkilöstölle ja kuntalaisille suunnattu sähköpostikysely, johon saatiin vastauksia noin 300 kpl. Kyselyssä pyydettiin arvioimaan asteikolla 1 (erittäin tärkeä) – 5 (ei juurikaan tärkeä) 16 eri ympäristötyön osa-alueen tärkeyttä. Kärkisijoille nousivat talousveden laadun turvaaminen, lasten ja nuorten ympäristökasvatus, vesistöjen veden laadun parantaminen, jätteiden määrän vähentäminen ja kierrätyksen lisääminen sekä elintarviketurvallisuudesta huolehtiminen. Ohjausryhmän hyväksyttyä toukokuussa 2004 ympäristöstrategian 1. luonnoksen pidettiin valtuustosalissa 31.5 kuntalaisille avoin seminaari ja käytiin laaja lausuntokierros. Ympäristölautakunta hyväksyi Mikkelin kaupungin ympäristöstrategian vuosille 2005-2014 kokouksessaan 23.9.2004, jonka jälkeen pyydettiin vielä laajalti lausuntoja.

Mikkelin uuden ympäristöstrategian taustafilosofia on sama kuin Mikkelin seutu 21-ohjelmassakin eli Mikkelin ja mikkeliläisen ekologisen jalanjäljen pienentäminen. Strategian mukaan Mikkelin tavoitteena on säilyttää asemansa ympäristövastuullisuuden edelläkävijänä. Onnistuneen ympäristötyön kriittisiksi menestystekijöiksi strategiassa on nimetty seuraavat asiat:

Kestävää kehitystä edistävä kaavoitus

Ympäristön pilaantumisen ja terveyshaittojen ennaltaehkäisy- toimenpiteiden priorisointi

Ympäristöinvestointien tuloksellisuus

Kansallisesti ja kansainvälisesti hyvä ympäristöimago

Kestävä ja ”terve” rakentaminen ja rakenteiden kunnossapito

Ympäristöriskien poistaminen/ennaltaehkäisy

Säännöllinen ja monipuolinen tiedotus

Lasten ja nuorten ympäristökasvatus

Monimuotoinen luonto ja viherympäristö

Talousveden hyvä laatu

Vesistöjen hyvä vedenlaatu ja käytettävyys

Korkeatasoinen elintarviketurvallisuus

Kevyen liikenteen edellytysten parantaminen
 Hallittu rantarakentaminen ja maankäyttö
 Uusiutuvien energialähteiden käytön lisääminen ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen
 Yritysten ympäristövastuullisuuden ja ekokilpailukyvyn edistäminen

Kunakin kriittisen menestystekijän osalta on tehty yksityiskohtainen toimenpideohjelma valtuustokaudelle 2005 – 2008.

Mikkelin ympäristöstrategiaa valmistelleet työryhmät:

Työryhmä I: Kestävät tuotanto- ja kulutustavat

ESE Oy	Unto Roikonen
Mikkelin Jätehuolto	Timo Tiilikainen
elinkeinopalvelut;	Anitta Sihvonen
metsät ja vesialueet	Pekka Halonen
kiinteistöhallinto	Esko Orava
Anttolan aluejohtokunta	Jorma Harmoinen
ympäristölautakunta	Matti Piispa
ympäristölautakunta	Jukka Pöyry
ympäristöpalvelut	Marita Savo

Työryhmä II: Elinympäristön laatu, turvallisuus ja ympäristöriskit

vesilaitos	Markku Siitari
rakennusvalvonta	Erkki Heikkilä
pelastuslaitos	Pentti Reuhkala..
Anttolan aluejohtokunta	Jouko Pyyhtinen
ympäristölautakunta	Lauri Saukkonen
ympäristölautakunta	Seppo Tiihonen
ympäristöpalvelut	Markku Halttunen

Työryhmä III: Vesi

Kunnallistekniikan suunnittelu	Seppo Pirinen
Maaseututoimisto	Kari Mikkonen
vesilaitos	Markku Siitari
kaavoitus	Jari Ahonen
rakennusvalvonta	Jukka Räisä
Anttolan aluejohtokunta	Juhani Kontinen,
maankäyttölautakunta	Pekka Kakriainen

ympäristölautakunta	Sinikka Valtonen
ympäristölautakunta	Markku Pajunen
ympäristöpalvelut	Heikki Tanskanen
ympäristöpalvelut	Kalle Nieminen

Työryhmä IV: Luonnon monimuotoisuus ja viherympäristö

metsät ja vesialueet	Annamari Huttunen
puistotoimi	Viljo Muuronen
kaavoitus	Pertti Räsänen
kaavoitus	Leena Paju-Kivinen
ympäristölautakunta	Sinikka Valtonen
Anttolan aluejohtokunta	Marketta Eerikäinen
ympäristöpalvelut	Timo J. Lehtonen
rakennusvalvonta	Jarmo Mehto

Työryhmä V: Ympäristökasvatus ja -tiedotus

Anttolan aluejohtokunta + nuorisotoimi	Seija Huotari
keskushallinto	Matti Laitsaari
ympäristöpalvelut	Raija-Leena Heino
nuorisovaltuusto	Henry Ilmanen
ympäristölautakunta	Leila Pihlaja
ympäristölautakunta	Satu Virtanen
rakennusvalvonta	Juha Ruuth

Sopimus Mikkelin seudun ympäristöpalveluista hyväksyttiin loppuvuodesta jäsenkuntien valtuustoissa. Sopimuksen mukaan yhteisessä ympäristöpalvelut -yksikössä hoidetaan Mikkelin, Hirvensalmen, Mäntyharjun, Pertunmaan ja Ristiinan ympäristöterveydenhuollon ja ympäristönsuojelun asiat.

Ympäristölautakuntaan kuuluivat kaudella 2001 – 2004 seuraavat jäsenet:

Varsinaiset jäsenet

Mikkeli edustajat:

Varjo Markku, vapaa toimittaja, biologi, pj.
Tiihonen Seppo, rehtori, viljelijä, vpj.
Hietamies Jukka, hieroja, opiskelija
Honkanen Kirsi, sosiaaliohjaaja
Valtonen Sinikka, erikoissairaanhoidtaja
Pajunen Markku, maa- ja metsätalousyrittäjä
Pihlaja Leila, yliopettaja
Pyyhtinen Jouko, toimiups.evp.,, ylil.
Pöyry Jukka, suunnitteluteknikko
Rantalainen Virpi, maaseutuyrittäjä
Saukkonen Lauri, maalari
Velling Nalle, kiinteistösihteeri
Virtanen Satu, sosionomi

Hirvensalmen kunnan edustaja:

Siiriäinen Markku, maanviljelijä

Ristiinan kunnan edustaja:

Heinikainen Juha, maanviljelijä

Kaupunginhallituksen edustaja:

Lyytikäinen Seija, maanviljelijä

Varajäsenet

Pöyry Tuula, ympäristöinsinööri
Orpana Veikko, diplomi-insinööri
Pöntinen Jukka, vahtimestari, muusikko
Toijonen Merja, suunnittelija
Juuti Martta, luokanopettaja, eläkeläinen
Piispa Matti, maanviljelijä
Pesonen Eila, pankkitoimihenkilö
Vitikainen Juuso, projektipäällikkö
Auvinen Pekka, metsätalousinsinööri
Paunonen Eeva, yrittäjä
Lankinen Tapio, opiskelija
Tiusanen Raili, keittiöapulainen
Hokkanen Esko, vastaava laitospäällikkö

Manninen Juha, maanviljelijä

Väänänen Esko, rakennusinsinööri

Ympäristölautakunta kokoontui kuluneen vuoden aikana kahdeksan kertaa ja käsitteli yhteensä 216 asiaa.

Ympäristöpalvelut (ympäristöterveydenhuolto ja ympäristönsuojelu)

Toiminta- ajatus

Ympäristöpalveluiden tehtävänä on edistää toimialueensa väestön, eläinten ja ympäristön hyvinvointia. Tavoitteena on turvata terveellinen ja viihtyisä elinympäristö sekä säilyttää luonto monimuotoisena.

Toimintaympäristön muutokset 2004 - 2006

Valtioneuvoston periaatepäätös elintarvikevalvonnan kehittämisestä annettiin vuonna 2003. Päätöksen mukaan kunnallinen ympäristöterveydenhuolto tulee järjestää 40 - 65 seudulliseen valvontayksikköön vapaaehtoisin toimin kolmen vuoden sisään periaatepäätöksen hyväksymisestä. Perustamalla Mikkelin Seudun Ympäristöpalvelut -yksikkö vastattiin päätöksen veloitteeseen. Toiminnan käynnistäminen työllisti merkittävästi koko henkilökuntaa kuluneena vuonna.

Muuttunut ja muuttumassa oleva lainsäädäntö (vesihuoltolain, ilmanlaatuasetuksen, ns. talousjätevesiasetuksen ja jätelain sekä terveydensuojelulain ja elintarvikelain muutokset) on edellyttänyt lisäpanostusta tietyille ympäristö- ja terveysvalvonnan osa-alueille. Talousjätevesiasetuksen piiriin kuuluu ympäristöpalvelujen toimialueella yli 10 000 kiinteistöä.

Palvelutuotantostrategia - eläinlääkäripalveluita on kehitetty kokonaistaloudellisesti. Eläinlääkäreiden yhteisvastaanoton perustamista Mikkelisiin vuonna 2005 on valmisteltu.

Hyvinvointistrategia – puhtaan talousveden saanti sekä taajamissa että haja-asutusalueella sekä elintarviketurvallisuus ovat olleet toiminnan painopistealueita.

Sitovat tavoitteet talousarviovuonna ja niiden toteutuminen 2004

Tavoite

Ympäristöstrategia valmistuu.

Toteutuma

Hyväksyttiin kaupunginhallituksessa 20.12.2004 ja –valtuustossa 17.1.2005.

Eläinlääkintähuollossa pystytään tarjoamaan ympärivuorokautiset palvelut sekä hyötyeläimille että seuraeläimille.

Eläinlääkäripalvelut on pystytty tarjoamaan ympärivuorokautisesti sekä hyötyeläimille että lemmikkieläimille.

Elintarvikevalvontaan käytetään Elintarvikeviraston edellyttämä työpanos mitattuna Elintarvikeviraston suhdelukumittarilla eli ylletään lukuun 1.

Elintarvikevalvontaan käytetty työmäärä Elintarvikeviraston suhdelukumittarilla mitattuna jäi alle 1 henkilökuntavajauksen vuoksi.

Hyvinvointiohjelmatyö etenee Mikkelissä.

Terveysvalvonnanjohtaja jatkaa hyvinvointityöryhmän jäsenenä.

Ympäristöterveydenhuolto

Henkilöstö

Ympäristöterveydenhuollon vakinaiseen henkilöstöön kuuluivat:

Terveysvalvonnan johtaja Maria Närhinen 31.8.2004 asti,
Arja Holopainen 1.12.2004 lähtien
Toimistos sihteeri Kaija Ringbom
Terveysinsinööri Markku Halttunen
Terveystarkastaja Hannu Hulkkonen
Terveystarkastaja Kalle Nieminen
Terveystarkastaja Mari Pöyry
Terveystarkastaja Pekka Lehto
Terveystarkastaja Pekka Lehdon sijaisena toimi osan vuotta Sanna Toivanen

Eläinlääkäri Pertti Vehviläinen
Eläinlääkäri Kari Särkkä
Eläinlääkäri Tuulikki Veuro
Laitosapulainen Minna Talka

YTAKE- hankkeen projektihenkilönä työskenteli Sanna Toivanen

Lisäksi oli kaksi opiskelijaa Mikkelin Ammattikorkeakoulusta terveystarkastajaharjoittelijana touko- elokuun ajan.

YTAKE- hanke

Vuoden 2004 aikana jatkui sosiaali-, ja terveysministeriön sekä maa-, ja metsätalousministeriön rahoittama hanke, jonka tavoitteena on alueellisten ympäristöterveydenhuollon yksiköiden muodostaminen. Mikkelin seudulla hankkeen seurauksen muodostettiin viiden kunnan yhteinen ympäristöterveydenhuollon ja ympäristönsuojelun organisaatio.

Tunnusluvut, kappaletta	2002	2003 Ta	2004	Toteu- tuma 2004	Toteu- tuma %	Muutos 04/03 tp / ta
Elintarvikevalvontatarkastukset	652	465	600	316	52,67	-32,04
Muut terveystarkastukset	462	407	600	620	103,33	52,33
Eläinlääkäreiden sairauskäynnit	2 186	2 048	2 100	2 008	95,62	-1,95
Eläinlääkäreiden virkamatkot ja navetatarkastukset	186	281	300	226	75,33	-19,57
Käynnit pieneläinvastaanotolla	2 191	2 475	2 400	2 490	103,75	0,61

Elintarvikevalvonta ja tuoteturvallisuus

Elintarvikevalvonnan tarkastukset eivät toteutuneet suunnitelman mukaisesti viime vuonna henkilöstövajauksen takia. Terveysvalvonnan johtajan ja terveystarkastajan virka olivat vailla viranhaltijaa puoli vuotta.

Koko maakunnan yhteisiä elintarvikevalvontaprojekteja oli yhteensä neljä, joihin kaikkiin osallistuttiin. Projekteissa tutkittiin jääpalojen hygieenistä laatua, pienten tarjoilupaikkojen hygieniaa, lounaspöytien salaattien laatua sekä vähittäismyyntipaikoissa jauhettujen tai paloitetujen lihojen hygieenistä laatua.

Osallistuttiin tuoteturvallisuusvalvonnan valtakunnallisiin projekteihin mm. uimahallien turvallisuusselvitykseen.

Asumisterveys

Asumisterveyteen liittyvien tarkastusten määrä on pysynyt vuosien 2002-2003 tasolla. Kaikkiaan asunnontarkastuksia oli yli 200 kpl ja koulujen, päiväkotien yms. kokoontumishuoneistojen tarkastuksia vajaa 100 kpl. Edelleen merkittävimmät terveyshaittojen aiheuttajat ovat kosteusvauriot ja puutteellinen ilmanvaihto. Mikrobihaittojen selvittämissä on tehty edelleen runsaasti mittauksia ja otettu mikrobinäytteitä.

Radonkartoitusta jatkettiin mittaamalla radonpitoisuus 20 kiinteistöstä.

Mikkelin kaupungin ympäristöstrategiaan kirjattiin sisäilmaongelmien ennaltaehkäisemiseksi mm. rakennusten julkisivukatselmusten lisäämistä, sisäilmatyöryhmän perustaminen ja kosteudenhallinnan tehostaminen mittauksineen uudisrakennuksilla.

Terveysinsinööri on ollut terveystarkastuksen edustajana rakennusteknisessä työryhmässä, jossa käsitellään rakentamista koskevat luvat ja ilmoitukset.

Tupakkalainvalvonta

Syksyllä 2004 toteutettiin projekti, jossa selvitettiin tupakkalain edellyttämän savuttomuuden toteutumista ravitsemisliikkeissä. Projektiin oli palkattuna työntekijä Mikkelin Ammattikorkeakoulusta kahden kuukauden ajaksi. Projektissa tarkastettiin noin 60 ravitsemisliikettä. Liikkeiltä pyydettiin ennakoon pohjapiirustukset, joihin oli merkitty savuttomat alueet ja ilmanvaihtoselvitykset.

Muu toiminta

Lims - tarkastajaohjelmistoon kirjattiin vuonna 2004 yhteensä 1350 erilaista terveystarkastuksen, elintarvikevalvonnan, tuoteturvallisuusvalvonnan, tupakkalain valvonnan ja eläinsuojelulain valvonnan suoritetta.

Suuria yleisötapahtumia ja tilapäistä elintarvikemyyntiä koskevia ilmoituksia tarkastettiin yhteensä 88.

Lautakunnan delegeoimia lupapäätöksiä tehtiin yhteensä 35, jotka pääosin koskivat elintarvike-, ja muiden huoneistojen hyväksymistä.

Terveystuojelujärjestys tuli voimaan Mikkelin, Ristiinan ja Hirvensalmen alueella vuoden alussa.

Talous

Ympäristöterveydenhuollon nettomenot olivat 437 932 €, kun talousarviossa nettomenoiksi oli määritelty 531 873 € eli toteutusprosentti oli 82 %.

Menojen huomattava alitus johtui henkilöstövajauksesta, mikä heijastui myös toimintatilastoihin.

Ympäristönsuojelu

Henkilöstö

Ympäristönsuojelun tulosalueen vakinaiseen henkilöstöön kuuluivat:

Ympäristöpäällikkö Timo J. Lehtonen
Ympäristötarkastaja Raija-Leena Heino
Ympäristötarkastaja Marita Savo
Ympäristösuunnittelija Heikki Tanskanen
Tilapäistä henkilöstöä oli 4 yhteensä noin 14,5 kk:n ajan.

Kestävien tuotanto- ja kulutustapojen edistäminen

Oltiin aktiivisesti mukana yhteispohjoismaisen Interreg-hankkeen ”ProEco – Promoting Eco-competitiveness at Regional Level” valmistelussa. Hanke liitettiin osaksi laajempaa ”Nordic Green Belt” -hanketta, joka sai rahoituksen kesäkuussa 2004. Ympäristöpäällikkö Timo J. Lehtonen on toiminut hankkeen WP 2:n (Ekokilpailukyvyyn edistäminen) ½-päiväisenä projektipäällikkönä marraskuun alusta lukien ja jatkaa kokopäiväisenä projektipäällikkönä 1.2.2005 – 31.7.2007.

Osallistuttiin TE-keskuksen, Mikkelin seudun liiton ja Pieksämäen seudun liiton sekä Etelä-Savon ympäristökeskuksen rahoittamaan hankkeeseen ” EcoStart - KTM:n tuotteistettu neuvontapalvelu PK-yritysten ympäristövaikutusten hallitsemiseksi / ekokilpailukyvyyn parantamiseksi.” Hankkeen toteutti YTI – tutkimuskeskus ja se päättyi keväällä 2004. Neuvottelut kauppa- ja teollisuusministeriön kanssa eivät toistaiseksi ole johtaneet uuden yrityksille suunnatun tuotteistetun neuvontapalvelun syntymiseen.

Osallistuttiin Motivan käynnistämään hankkeeseen ” Mikkelin kaupungin alueen uusiutuvien energialähteiden potentiaalikartoitus”. Hankkeen toteuttivat YTI – tutkimuskeskus ja Rejlers Oy. Hankkeen tuloksia on sovellettu Mikkelin uuden ympäristöstrategian laadinnassa, kun on tehty ehdotuksia uusiksi investointihankkeiksi uusiutuvan energian käytön edistämiseksi.

Osallistuttiin Kuntaliiton hankkeeseen ”Kestävä kehitys kuntasuunnittelussa”. Erityistee- mana yhdessä Kokkolan ja Sipoon kanssa pohdittiin kestävän kehityksen periaatteiden soveltamista haja-asutusalueiden yleiskaavoituksessa. Mikkelissä esimerkkikohteen oli Korpijärven rantaosayleiskaava.

Osallistuttiin VTT:n koordinoimaan laajaan eurooppalaiseen TISSUE (TRENDS AND INDICATORS FOR MONITORING THE EU THEMATIC STRATEGY ON SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF URBAN ENVIRONMENT)-hankkeeseen, jossa laadittiin kes- tävän kehityksen indikaattoriehdotukset kaupunkien ympäristön tilan seurantaan sekä alueiden käytön suunnittelua varten.

Kestävän ja terveellisen yhdyskuntasuunnittelun ja rakentamisen edistäminen

Laadittiin Mikkelin kaupungin itäosan rantaosayleiskaavan luontoselvitys.

Osallistuttiin Hirvensalmen Liekune - Ryökäsvesi -osayleiskaavan ohjausryhmän työskentelyyn.

Osallistuttiin Mikkeli-puiston ohjausryhmän työskentelyyn.

Toimitettiin luontoinventointiaineistoa valtatie 5 ja 13 perusparannustöiden suunnittelua varten.

Laskettiin mikkeliläisen ekologinen jalanjälki vuosille 1995 ja 1999.

Terveellisen elinympäristön turvaaminen ja haitallisten ympäristömuutosten ennaltaehkäisy

Ympäristöluvut

Myönnettiin 18 ympäristölupaa. Ympäristönsuojelutietojärjestelmään merkittyjen laitosten ympäristölupavelvollisuus saatiin tarkistettua (laitoksia oli kaikkiaan 110).

Ilma ja melu

Jatkettiin Etelä-Savon ympäristökeskuksen rahoitustuella Mikkelissä vuonna 2003 käynnistynyttä ilmanlaadun seurantaprojektia. Kirjastotalon taakse sijoitetulla uudella mitta- usasemalla saadaan lähes reaaliaikainen tilanne ilman hiukkas- ja typenoksidipitoisuu- desta. Ilmanlaatutuloksista tiedotettiin internetissä kotisivuilla ja kuukausittain Länsi- Savossa.

Käsiteltiin 20 ympäristönsuojelulain 60 §:n mukaista ilmoitusta melua ja tärinää aiheutta- vasta toiminnasta.

Maatalouden ympäristöasiat

Käsiteltiin 35 nitraattidirektiivin mukaista lantapatteri-ilmoitusta.

Vesiasiat

Tehtiin veden laadun perusseurantaselvitykset seuraavista vesistöistä: Iso-Surnu, Pikku-Surnu, Laajalampi, Moisionlampi, Mustaselkä/Saimaa, Pitkäjärvi, Urpolanlampi, Hanhilampi, Iso-Vuolinko, Korpjärvi, Ylimmäinen ja Likolampi. Osallistuttiin Mikkelin ja Ristiinan vesihuollon kehittämissuunnitelman laadintaan. Käsiteltiin 10 vesihuoltolain mukaista poikkeuslupahakemusta yleiseen vesijohtoon ja viemäriin liittymisvelvollisuudesta. Osallistuttiin vesiosuuskuntien perustamisvaiheen tiedotustilaisuuksiin (aiheena vesihuoltolaki ja talousjätevesiasetus).

Jätevesiasiat

Tiedotettiin uudesta talousjätevesiasetuksesta eri tavoin.

Pilaantuneet maat

Pilaantuneiden maiden kohteissa tehtiin yhteistyötä kuntien ja Etelä-Savon ympäristökeskuksen kanssa.

Kemikaalivalvonta

Kemikaalivalvontaa on tehty yhteistyössä Etelä-Savon Pelastuslaitosten kanssa. Käsiteltiin kolme kemikaalilain 59 §:n mukaista ilmoitusta vähäisestä kemikaalien teollisesta käsittelystä ja varastoinnista. Kemikaalien markkinavalvonnassa osallistuttiin kahteen valtakunnalliseen projektiin (maahantuojien sekä alueella myytävien posliini- ja taiteilijavärien valvontaa).

Jätehuollon valvonta

Painopistealueena valvonnassa oli jätehuoltoon liittymättömien kiinteistöjen läpikäyminen. Vuoden aikana noin 150 liittymätöntä kiinteistöä Mikkeliissä liittyi kehotusten jälkeen järjestettyyn jätehuoltoon. Roskaamisasiat (erityisesti laittomat kaatopaikat ja maastossa olevat romuajoneuvot) työllistivät ympärivuoden.

Yleinen ympäristövalvonta

Valvontarekisteriin (LIMSBOSS) kirjattiin vuoden aikana ympäristövalvonnan osalle 773 merkintää tarkastuksista, mittauksista, lausunnoista tai muista vastaavista toimenpiteistä.

Luonnon biologisen monimuotoisuuden vaaliminen

Kaavoituksen tueksi laadituissa luontoselvityksissä kiinnitettiin erityistä huomiota uhanalaisten ja harvinaisten eliölaajien esiintymispaikkoihin.

Ympäristökasvatus

Ylläpidettiin Urpolan luontokeskusta. Päävalvojaksi (oppaaksi) oli palkattuna 4,5 kk ajaksi Helinä Juurinen.

Keke verkottuu –hanke käynnistettiin. Hankkeeseen saatiin ulkopuolista rahoitusta ympäristöministeriön ympäristökasvatusmäärärahoista. Hankkeen vetäjäksi palkattiin Anssi Kirjalainen.

Talous

Ympäristönsuojelun tulosalueen nettomenot olivat 205 250 €, kun talousarviossa nettomenoiksi oli määritelty 218 127 € eli toteutumisprosentti oli 94 %.

Julkaisut

Maaseutuyritysten vesihuolto ja elintarviketurvallisuus
Etelä-Savon elintarvikevalvontaprojektit vuonna 2003
Mikkelin seutu 21-ohjelman 2. seurantaraportti
Mikkelin ilmanlaadun vuosiraportti 2003
Mikkeliläisen ekologinen jalanjälki vuosina 1995 ja 1999